

Ebben az interjúban a szépíró Csányi Vilmost szeretném kérdezni. Először arról, hogy melyek voltak az első meghatározó olvasmányélményei?

Gyerek- és ifjúkoromban rengeteget olvastam, visszatekintve Franz Werfel

és Thomas Mann tűnik a legfontosabbnak. Werfel utolsó könyvét, *A meg nem születettek csillagát* legalább hússzor olvastam el és mindig találtam benne valami újat, valami érdekes apróságot, amit addig nem vettem észre.

6 „AZT ÍROK, AMIHEZ KEDVEM VAN”

Interjú Csányi Vilmostal

(Szűcs Balázs Péter)

Lehet, hogy megint elolvasom. Thomas Manntól is mindent, a novellái, kisregényei lenyűgözően szépek, önmagukba zárt harmonikus világok. A *József és testvérei* is többször olvastam, mert nem tudtam betelni vele, számomra valami különös természeti szépségnek tűnik, amin átgyalogolsz, ha sietsz, csak mész, de ha kedved van, megállsz, lehajolsz valamihez egy leíráshoz, egy filozofikus gondolathoz vagy egy személyhez, elidőzöl vele, gondolkodol és mész tovább.

Mikor kezdett írni?

Ez mulatságos történet. Hetedikes koromban elkezdtem írni egy regényt két kisleányról, akik egy baleset miatt egyedül maradtak Afrikában... Osztyáltársam, Gyuri Barátom, a későbbi híres Kara György, a keleti nyelvek professzora, mindig értesült a fejleményekről, és egy nap elgondolkodva megkérdezte: „Mondd, barlangot már találtak?” Sajnos már igen, éppen az előző nap íródott ez a rész, de engem teljesen lesújtott az, hogy Gyuri ügyesen kikövetkeztette a regény történetét, és arra a következtetésre jutottam, hogy nem érdemes folytatni. Ha ilyen egyszerűen beleláthat valaki a gondolataimba, akkor azok nem elég különösek és nem érdekesek a megfogalmazásra. Hosszan foglalkoztatott ez a „kudarc”, ha tudom, hogy ki lesz Gyuriból, valószínűleg más vége lett volna, de akkor, ott befejeztem. Később azután kizárólag tudományos és népszerűsítő írásokkal foglalkoztam.

Egy jelentős tudományos életúttal a háta mögött kezdett szépirodalmat publikálni. Mikor kezdett el ilyen jellegű szövegeket írni?

Hatvanöt éves korom után. Ennek is megvolt a maga oka. Tudományos munkám sikeres volt, és ugyancsak eredményes a tanítványok nevelése. Nem akartam a nyakukon ülni, ha már nem muszáj. Nagyon helytelenítem azt, amikor az öregedő, a maguk idejében jeles eredményekkel rendelkező professzorok nem képesek elengedni tanítványaik kezét, és az utódok csak későn

ötven-hatvan éves korukban jutnak a szabad kutatáshoz. Én úgy hatvan körül elkezdtem önállóítani őket, majd hatvanöt körül abbahagytam a kutatások vezetését és valami más után kellett néznom, mert ebben a korban azért még aktív az ember.

7

Mi volt az első irodalmi publikációja?

2003-ban jelent meg az első novelláskötetem: *A Lény és az Őrző*. Azóta 11 kötet, szinte minden évben egy.

Az írásait általában megmutatja valakinek?

A legelső novelláskötetnél Juhász Ferenc barátom tanácsai támogattak, ő nemcsak költőóriás, mint szerkesztő is kiváló. A későbbiekben egy szűk baráti kör, 2-3 ember, akiknek még menet közben megmutatom az írásokat, kíváncsi vagyok a reakcióikra.

Melyik saját szépirodalmi munkája áll Önhöz a legközelebb?

Általában a legutolsó, de így összességében a *Kisfiam*, *Ikarosz*, ez megtisztelő, komoly értékelést is kapott. De látszik, hogy az irodalom nem tud velem mit kezdeni. Nem dorongolnak le, mert ugye kínos egy más területen elismert emberről gyilkos kritikát írni, viszont az is kínos lenne, ha valami jót írnának, mert akkor a többiek azt gondolhatnák, hogy azért írja, mert a másik területen... Szóval inkább nem írnak semmit. Az olvasók viszont elfogadják, 2-3 ezertől 10-12 ezerig mennek a példányszámok, ez nekem elegendő bizonyosság, hogy érdemes írnom.

Van-e kedvenc írója?

Már említettem kettőt, de most még néhány modernet is hozzáteszek. Alessandro Baricco. Rövid, tömör, csodálatos regényeket ír, én is ilyeneket szeretnék írni... Nagyon szerettem Cormac McCarthy *Az út* című regényét. José Saramago *Káin* című könyvét.

A magyar irodalomban Gécz Jánost értékelem sokra, egyik regényéhez, a *Viotti négy vagy öt életéhez* én csináltam a könyvborító tervét, de őt nagy költőnek tartom, az esszéi is kiválóak.

Hogyan látja a tudományos ismeretterjesztés lehetőségeit napjainkban? Ez a tevékenység valahol a tudományos írás és az irodalmi alkotás közt helyezhető el. Az Ironikus etológia című kötete például a humoros ismeretterjesztés remek példája.

Az Internet létezése teljesen megváltoztatta ezt a területet, némi jártassággal minden tudományos eredményhez és ezek legkülönbözőbb szintű magyarázatához hozzájuthat az ember. Én most az összefoglaló, értelmező

műveknek látom a szükségességét, mert ezek adhatnak valamiféle iránytűt az elképesztő mennyiségű információ szelektálásában. Ilyen igyekezett lenni az idén megjelent utolsó népszerűsítő könyvem az *Íme, az ember*, a Libri kiadásában.

8

Mit gondol, hogyan alakítja az olvasási szokásokat a nyomtatott könyv esetleges háttérbe szorulása, s a képernyőn történő olvasás?

Minden könyv egy szép tárgy, de ugyanakkor valaki, egy személy is. Nem hiszem, hogy az emberiség meg tudna a könyvektől válni. A könyvnek illata, fogása, textúrája, személyisége van.

Arról, hogy egy könyv személy is, az jut eszembe, hogy A tökéletesség illata című regényének egy Könyv az egyik elbeszélője. A regény Avilai Szent Terézről szól. Miért döntött úgy, hogy regényt ír róla?

Egyszer a rádióban hallottam róla, és megütötte a fületem egy mondat, amely arról szólt, hogy Teréz körül megváltozik a tér és olyan dolgok is megtörténnek, amelyek egyébként lehetetlenek. Majdnem szó szerint ezt gondolták Steve Jobs munkatársai is az Apple varázslójáról, akinek az életrajzát éppen az idő tájt olvastam. Érdekelt a dolog és Teréz irodalmát is átnéztem. Kiderült, hogy amióta az inkvizíció levéltárai megnyíltak sok új adat került elő, és egy teljesen más kép alakult ki róla, mint volt a korábbi egyházi irodalomban. Teréz zseniális nő volt, nem túlzott a mondás. Nem tudtam neki ellenállni. Megírtam *A tökéletesség illatát*.

Hogy érzi, milyen jellegű átfedések vannak a különböző műfajú írásai között? A kentaur természetrajza szatíra volt, a tudomány köntösében. Ugyanakkor regényeiben is jól érzékelhetően jelen van a tudós szerző. Olyan regényeire gondolok itt, mint A bábosok, a Kisfiam, Ikarosz vagy a Marci, a beszélő kutya. Miután a hivatalos irodalmi kánonokat nem fogadom el, kívülálló vagyok, szabad. Nem vagyok tekintettel a műfaji besorolásra, azt írok, amihez kedvem van. Nekem nem kell már felépítenem egy elfogadott írói személyiséget, sok apró szükséges kompromisszummal. Az érdekel csupán, hogy ami éppen készül, az kifejezze az elképzeléseimet. Nekem a gondolat és a történet a fontos, a mondatok szépsége kevésbé, ez gyengességem is, de ezen így 80 után már nem lehet változtatni, és nem is lenne érdemes, amíg vannak olvasóim.

Marci, a beszélő kutya című regénye szatirikusan ábrázolja a tudományos életet. Volt a tudományos világból valamilyen visszajelzése erről a munkájáról? Sajnos azt kell mondanom, hogy a tanítványaimat kivéve, akiknek nagyon tetszett, nem volt visszajelzés. A tudósok manapság keveset olvasnak és biztosan nem vesznek kézbe egy „beszélő kutya” című könyvet, pláne ha én

írtam. Az érdekes az, hogy akikkel beszéltem róla, megint kivételek a tanítványaim, nem a tudományos szatírákat olvasták benne, hanem azt, hogy egy kutya beszél. Na végre, mondták.

Legutóbbi regénye, A sértett, olyan személyes sérelmeket mutat be, melyeket a főhős egy életen át hordoz. A társadalmunk megosztottságát is jól tükrözi ez. Hogy látja, egy szétszakadt, megosztott társadalom hogyan képes működni? 9

Ez a társadalom nem most szakadt szét. Sok száz éves történelmét mindig a különböző táborok harca jellemezte, és nem hiszem, hogy valaha is egybefonódik majd. Így kell szeretni.

Végül azt szeretném megkérdezni, hogy mik a további írói tervei?

Az egyik éppen készen lett. Az *Ő ott bent* tulajdonképpen sci-fi. Arról szól, hogy ha 30-50 éven belül tényleg megvalósul az emberi agy „upload”-olása egy kompjúterbe, akkor mi történik majd. Mit fog az az elme érezni, gondolni, milyen hatása lesz majd a világra. Nagy szakmai háttér van mögötte, mert a mesterséges intelligenciával foglalkozók nagy reményeket fűznek hozzá, legalább 15 szakmai kötet jelent meg az utóbbi öt évben erről, persze szakkérdésekkel foglalkoznak, de én úgy gondolom van ennek egy emberi oldala is, azt írtam meg. Ha tesszik a kiadómnak, úgy jövőre megjelenik.

Már a következőn is gondolkodom. Valamiféle „Hommage à Thomas Mann”-kötet lesz, családon belüli szerelmek bonyolult hálózataival. Nem mindenki fogja szeretni.